

Van de opzet van zijn studie legt Valkhoff rekenschap af in het eerste hoofdstuk en het is opmerkelijk, dat hij daarin het begrip rechtssociologie niet duidelijk omlijnt. In de Sociologische Gids van april 1954 kan men zich oriënteren over des schrijvers opvattingen ter zake. Daar én in het hier besproken werk vindt men de uitspraak, dat de rechtssociologie een onderdeel der rechtswetenschap is. Met Sinzheimer staat Valkhoff hier tegenover velen, die de rechtssociologie tot de sociologie rekenen (Steinmetz, Bouman, Van Dijk e.a.). Deze studie over dat deel der historie, waarin èn sociologie èn rechtssociologie aan de wetenschap werden toegevoegd, is afkomstig van iemand, die zichzelf in 1948 uitdrukkelijk qualificeerde als jurist. Het is voortreffelijke pioniersarbeid geweest.

B. J. VAN BOLHUIS.

Venster op het buitenland

INDONESIE

Van 21 november tot 3 december j.l. werd te Bandung gehouden een "United Nations Seminar on Population Problems in Asia and the Far East". Als organisatoren traden op de Technical Assistance Administration, de Population Branch van de Ecosoc, en de Ecafe, terwijl de Int. Social Science Council door enige beurzen ook een aantal jongere demografen in de gelegenheid stelde het seminaar bij te wonen. Deelnemende landen waren Burma, Ceylon, India, Indonesië, Japan, Laos, Philippijnen, Singapore, Thailand en Vietnam. Ondergetekende was als "observer" voor Indonesië in staat gesteld het seminaar mee te maken.

Ten aanzien van dit seminaar gelden ten dele dezelfde opmerkingen als indertijd gemaakt werden naar aanleiding van het veel grotere bevolkingscongres in Rome. (Soc. Gids I, p. 174; Groenman in M. en M. 1954, p. 363-369). Ook hier stonden de discussies niet altijd op even hoog peil, en sprak soms teveel de stem van de regering en te weinig die van de individuele wetenschapsbeoefenaar. De afgrenzing van het begrip bevolkingsvraagstukken was weinig scherp, en omvatte mede methoden ter verlichting van de bevolkingsdruk, economische ontwikkeling, etc.

De bedoeling van het seminaar is waarschijnlijk geweest (hoewel dit nergens uitdrukkelijk verklaard werd) de autoriteiten in de diverse underdeveloped countries te wijzen op het belang van up-to-date cijfermateriaal, alsmede de methoden ter verkrijging hiervan. Van vele landen in dit gebied immers zijn geboorte, sterfte- en migratiecijfers nog slechts bij benadering bekend. Nu is inmiddels de volkstelling niet meer het enige middel om bepaalde trends op te sporen; goed opgezette steekproeven kunnen reeds veel aan het licht brengen, zijn minder kostbaar, terwijl registratie van tussentijdse veranderingen mogelijk is. Zo worden in diverse delen van India sinds 1951 roulerende Sample Surveys gehouden. (*Mahalanobis* en *Das Gupta*). Bijzondere vermelding verdient het werk dat in de staat

Mysore met directe steun van de V.N. werd ondernomen (*Chandrasekaran*) en dat ook belangrijke sociologische gegevens heeft opgeleverd.

Het is uiteraard niet doenlijk een overzicht te geven van alles wat ter sprake kwam; enige hoofdlijnen mogen derhalve volstaan. Uit de diverse "National Statements" bleek duidelijk dat het niveau der geboortecijfers overal nog zeer hoog ligt, met uitzondering van Japan. Zo liggen in die delen van Indonesië waar een betrouwbare bevolkingsstatistiek wordt bijgehouden (M.- en O.-Java) de geboortecijfers ver boven de 40⁰/₀₀ en vertonen eerder een tendenz tot stijgen dan tot dalen. *Wertheim's* hypothese ("The forty percent test, a useful demographic tool", *Ekonomi dan Keuangan*, Djakarta, maart 1955, p. 162-188) wordt hier dus inderdaad bevestigd. Geboorteregeling wordt als oplossing nog bijna nergens officieel aangevaard, behalve in Japan. Er ontwikkelde zich dan ook een uitvoerige discussie over de in dat land gevolgde abortus-wetgeving, die mede oorzaak is geweest van een zeer snelle daling van het geboorte cijfer van 34⁰/₀₀ in 1947 tot 20⁰/₀₀ in 1954. De Japanse arts *Muramatsu* voerde een welsprekend en gedocumenteerd pleidooi voor dit systeem.

Waar de sterfte in het gehele gebied een daling vertoont kan dus een sterke bevolkingstoename voor de eerstvolgende decennia verwacht worden. Met interne migratie hebben alleen de Philippijnen en Indonesië ervaring. In het algemeen stuit deze oplossing op hoge transportkosten en assimilatiemoelijkheden. Internationale migraties, die vroeger op grote schaal voorkwamen (Chinezen, Indiërs) zijn thans praktisch uitgesloten en vinden alleen nog illegaal plaats. In vele landen pleegt het niveau der investeringen bij de bevolkingsaanwas ten achter te blijven, waardoor een voortgaande welvaartsdaling kan worden verwacht.

Men kan deze problematiek goedgezins tot de "oude kost" rekenen. In dit opzicht bracht het seminarium dan ook weinig nieuws, wel werd uiteraard de mogelijkheid geopend iets van elkaars ervaringen te leren. De Amerikaanse deelnemers (*Whelpton*, *Kirk*, *Hauser*) gaven dan ook soms regelrecht college. Tenslotte kan het seminarium worden gezien als een voorbereiding voor een op te richten Regionaal Centrum, dat als "Clearing House" voor demografische en sociologische gegevens uit het betrokken gebied zal moeten optreden. Het ligt in de bedoeling dat dit Centrum in de loop van het volgend jaar onder auspiciën van Unesco te Calcutta zal worden geopend. Een dergelijk Centrum zal m.i. slechts dan zijn nut kunnen hebben, wanneer alle deelnemende landen ook in staat zijn regelmatig gegevens te verschaffen. India is in dit opzicht stelling het verst gevorderd, doch voor andere landen zal dit waarschijnlijk op grote moeilijkheden stuiten.

H. J. HEEREN

RECTIFICATIE

In het artikel van Dr. Kruijer (februari 1956) moet op pag. 22, regel 23, "sociografie" worden: "thematische sociografie"; op pag. 25, regel 14, moet voor "radicale" worden gelezen "raciale".